

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

**EGZAMIN MATURALNY
Z HISTORII**

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2013

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 27 stron (zadania 1–26). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza to test, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a część trzecia – napisania krótkiego wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Czynności zaplanuj tak, aby możliwe było rozwiązanie zadań z trzech części arkusza w ciągu 180 minut.
4. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
8. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

MHI-R1_1P-132

CZĘŚĆ I (20 punktów)**Zadanie 1. (1 pkt)**

Rozpoznaj polityków ateńskich, których dotyczą zacytowane teksty. Imiona polityków wybierz spośród następujących: Klejstenes, Perykles, Solon.

Fragmenty tekstów źródłowych	Politycy
1. Stanąwszy wtedy na czele mas [...] przede wszystkim przeprowadził podział całej ludności na dziesięć [jednostek terytorialnych]. Chciał w ten sposób wymieszać ludność, ażeby więcej obywateli mogło wziąć udział w życiu politycznym [...]. Następnie ustanowił radę złożoną z pięciuset członków zamiast czterystu [...].	
2. W krótkim czasie kupił sobie cały lud za opłacany mu wstęp do teatru i udział w sądach, jak również za inne świadczenia na jego rzecz [...]. Skoro zyskał sobie w stronnictwie demokratycznym dostateczną siłę, zaraz podważył znaczenie Areopagu, odbierając mu [...] wpływ i decyzję w sprawach sądowych [...].	

[w:] S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 106; Plutarch z Cheronei, *Żywoty sławnych mężów*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1976, s. 71–72.

Zadanie 2. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z historii starożytnej. Zacznij od najwcześniejszego: oznacz je numerem 1, a następne – 2, 3, 4, 5.

Wydarzenia	Odpowiedzi
Śmierć Gajusza Juliusza Cezara	
Początek panowania faraona Cheopsa w Egipcie	
Zwycięstwo Aleksandra Wielkiego pod Gaugamelą	
Kłęska Leonidasa w termopilskim wąwozie	
Koniec panowania króla Salomona w Palestynie	

Zadanie 3. (1 pkt)

Na podstawie ilustracji przedstawiającej rzymską płaskorzeźbę wykonaj polecenie.

[w:] S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, il. 18 b.

Podaj dwa argumenty świadczące o tym, że na płaskorzeźbie przedstawiono scenę tryumfu.

-
-

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 4. (1 pkt)

Na podstawie źródeł wykonaj polecenie.

Źródło 1. Fragment *Roczników kwedlinburskich* (roczniki spisywane w jednym z klasztorów niemieckich)

1025. Bolesław, książę polski, dowiedziawszy się o śmierci cesarza Henryka, [...] przywłaszczył sobie nieprzystojnie koronę [królewską] [...]. Za tę jego zuchwałość Bóg szybko go pokarał, albowiem w krótkim czasie zmarł [...].

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 5, Warszawa 1959, s. 35.

Źródło 2. Fragment obrazu Jana Matejki z cyklu *Dzieje cywilizacji w Polsce*

Objaśnienia:

postać klęcząca:
Bolesław Chrobry (zm. 1025);

postaci stojące od lewej:
Radzim-Gaudenty (zm. ok. 1016) –
pierwszy arcybiskup gnieźnieński,
Reinbern (zm. ok. 1013) – pierwszy biskup
kołobrzescki,
Otton III (zm. 1002) – cesarz rzymski.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Na podstawie: E. Suchodolska, M. Wrede, *Jan Matejko. Dzieje cywilizacji w Polsce*, Warszawa 1998, s. 26–27.

Czy Jan Matejko stworzył wizję koronacji Bolesława Chrobrego zgodną z informacjami zawartymi w *Rocznikach kwedlinburskich*? Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź

Uzasadnienie

.....

.....

Zadanie 5. (2 pkt)

Na podstawie tekstu o czwartej krucjacie oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wyprawa jednak zamiast do Egiptu skierowała się pod Konstantynopol. Ten nieoczekiwany zwrot został wywołany pojawieniem się [syna cesarza] bizantyńskiego, Aleksego, który prosił o pomoc dla siebie i swego ojca, zdetronizowanego cesarza Izaaka. W zamian za wypędzenie nieprawego cesarza, zobowiązał się [...]: uznać papieża głową Kościoła, zapłacić wodom wyprawy 200 tys. grzywien i dostarczyć 10 tys. żołnierzy do walki z Turkami. Krzyżowcy stanęli więc pod Konstantynopolem. [...]

Między krzyżowcami a Grekami przyszło wkrótce do groźnych zatargów [...]. Nastąpiło oblężenie Konstantynopola.

[w:] Cz. Nanke, *Wypisy do nauki historii średniowiecznej*, Lwów – Warszawa 1925, s. 85, 88.

A. Wyjaśnij, dlaczego wśród warunków postawionych Aleksemu znalazło się uznanie przez Bizantyńczyków władzy papieża nad Kościołem.

.....

.....

.....

B. Podaj rezultat wyprawy krzyżowej, o której mowa w tekście.

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Na podstawie danych statystycznych wykonaj polecenie.

Tabela. Podział własności na Węgrzech ok. 1382 i ok. 1437 roku

Własność	Liczba miejscowości ok. 1382 r.	Liczba miejscowości ok. 1437 r.
królewska	3350	1100
kościelna	2650	2650
szlachecka	11400	9550
możnowładcza	4500	8600
Razem	21900	21900

Na podstawie: J. Kłoczowski, *Europa słowiańska w XIV–XV wieku*, Warszawa 1984, s. 73.

Wyciągnij wniosek dotyczący zmian w strukturze własności na Węgrzech.

.....

.....

.....

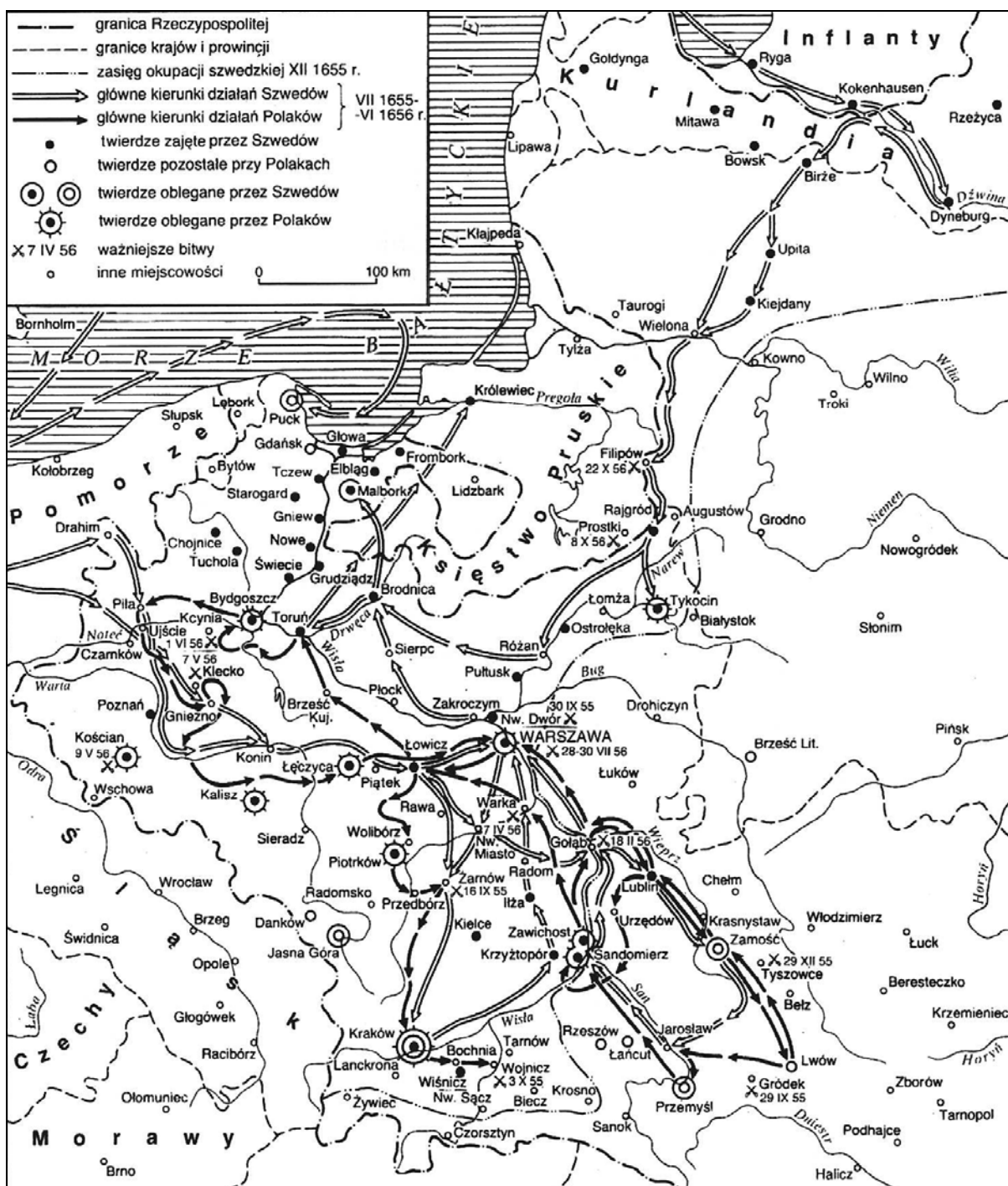
.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	4.	5.A.	5.B.	6.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 7. (1 pkt)

Na podstawie treści mapy zaproponuj dla niej tytuł.

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu i wskazanie czasu wydarzeń, których mapa dotyczy.

[w:] H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939 roku*, Warszawa 2003, s. 192.

Zadanie 8. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Naród angielski jest jedynym narodem na ziemi, który [...] stworzył ów mądry ustrój odznaczający się tym, iż monarcha jest wszechpotężny tam, gdzie może czynić dobrze, a tam, gdzie mógłby zła narobić, ma ręce związane; ustrój, w którym panowie są wielcy, lecz nie samowolni i nie mają wasalów, a lud dzieli władzę, nie wprowadzając zamętu. Izba Lordów i Izba Gmin są arbitrami narodu, król zaś jest superarbitrem.

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 21, Warszawa 1961, s. 15.

A. Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Mądry ustrój, o którym mowa w tekście, to

1. monarchia absolutna.
2. monarchia parlamentarna.
3. monarchia patrymonialna.
4. monarchia stanowa.

B. Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

Wprowadzenie *mądrego ustroju*, o którym mowa w tekście, było bezpośrednim następstwem

1. skazania Karola I Stuarta na śmierć.
2. dyktatury Oliviera Cromwella.
3. restauracji Stuartów.
4. „sławetnej rewolucji”.

Zadanie 9. (1 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenie.

[Sztuki], które grywano w czasie sejmu konstytucyjnego, przeznaczonymi były [wyśmiać] wszystko, co zastarzałe, co nowa konstytucja obalić miała. [...] Król i główni [zwolennicy] nowego systemu prawie zawsze bywali [na przedstawieniach] [...]. W czasie przedstawienia „Kazimierza Wielkiego”, [...] pierwszy zawsze król ze swej łoży wychylał się i przyklaskiwał, a za nim parter, łoże w szale i upojeniu klaszcząc [...]. Widać było, że więcej tam królowi Stanisławowi niż Kazimierzowi przyklaskiwano z dwóch przyczyn, naprzód z powodu, że poeta Kazimierza odmalował rysami z teraźniejszości zaczerpniętymi i że Stanisławowi chciano okazać wdzięczność za to, że postępowanie swojego wielkiego poprzednika tak uznawać umiał.

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 21, Warszawa 1961, s. 45–46.

Wyjaśnij znaczenie teatru w okresie wspomnianego w tekście sejmu.

.....

.....

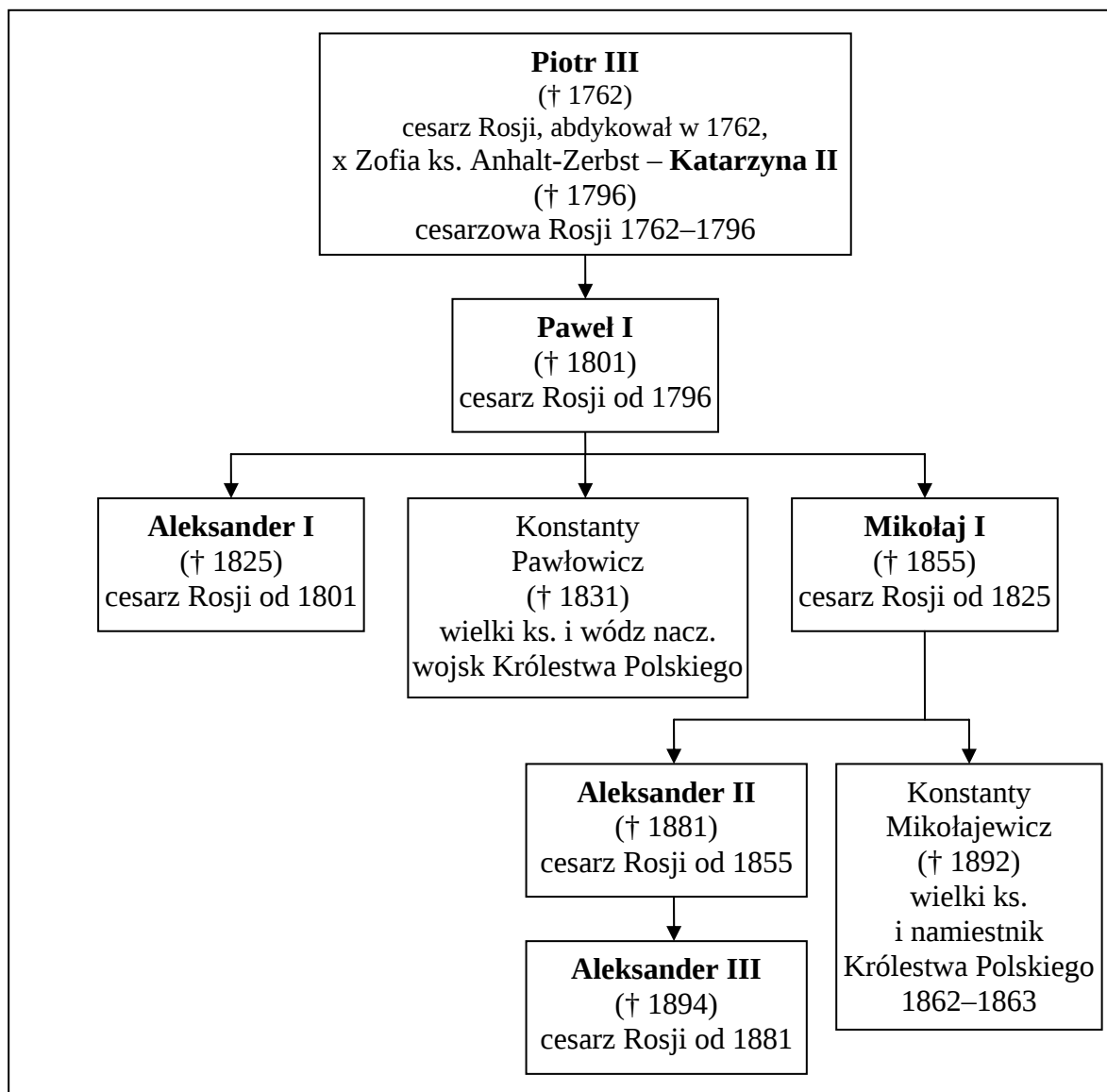
.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	7.	8.A.	8.B.	9.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 10. (2 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Fragment tablicy genealogicznej dynastii Romanowów

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Objaśnienia: x – małżonka; † – zmarł; pogrubioną czcionką podano władców Rosji.

Na podstawie: *Dynastie Europy*, pod red. A. Mączaka, Wrocław 2003, s. 365–366.**Źródło 2. Fragment reskryptu* cara Aleksandra II do jego brata wielkiego księcia Konstantego Mikołajewicza**

Miałem prawo oczekiwać od moich poddanych w Królestwie Polskim, że [...] moje zamiary [...] będą docenione. [...] Ku wielkiemu mojemu żalowi nadzieje te nie ziściły się. [...] Naród polski nie zechciał zrozumieć i ocenić aktu mianowania Waszej Wysokości namiestnikiem moim i [...] woli stopniowego rozwijania nowych instytucji darowanych przeze mnie królestwu. [...] Wszczynając wiarołomne powstanie i przestępcze spiski, okazał się niegodny danej mu, w osobie miłego brata, gwarancji życzliwych zamierzeń moich. [...]

W obecnych okolicznościach niemożliwe jest zaprowadzenie pokoju w kraju drogą, która uzasadniała w minionym roku Wasze mianowanie, zgadzam się na spełnienie Waszej prośby o zwolnienie od obowiązków namiestnika [...] mego w Królestwie Polskim.

*Reskrypt – pisemne rozporządzenie panującego; tu: pisemna odpowiedź na prośbę o zwolnienie z obowiązków namiestnika.

[w:] „Mówią wieki” 2003, nr 1, s. 25.

A. Podkreśl poprawne zakończenie zdania.

W reskrypcie jest mowa o powstaniu

1. kościuszkowskim.
2. krakowskim.
3. listopadowym.
4. styczniowym.

B. Na podstawie źródeł 1. i 2. oraz własnej wiedzy rozstrzygnij, które spośród zdań podanych w tabeli jest fałszywe. Wpisz obok tego zdania słowo *fałsz*.

1. Wystawca reskryptu był bratankiem cara uczestniczącego w kongresie wiedeńskim.	
2. Cesarzowa Rosji wymieniona we fragmencie genealogii była babką władcy Królestwa Polskiego zdetronizowanego w czasie powstania listopadowego.	
3. Adresat reskryptu był naczelnym wodzem Armii Królestwa Polskiego.	

Zadanie 11. (1 pkt)

Na podstawie ilustracji zamieszczonej na następnej stronie wykonaj polecenie.

O jakich przemianach kulturowych w Japonii świadczy scena przedstawiona na ilustracji? Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź

Uzasadnienie

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	10.A.	10.B.	11.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Muzykujące Japonki, II połowa XIX w.

[w:] T. Kizwalter, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2003, s. 329.

Zadanie 12. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Proklamowanie strajku generalnego przez PPS

Warszawski Okręgowy Komitet Robotniczy PPS uchwalił:

Wezwać wszystkich robotników i pracowników miasta Warszawy do powszechnego strajku w dniu 14 [maja] aż do odwołania. [...] Niech strajk ten będzie potężnym protestem przeciwko rządowi Chjeno-Piasta i Wojciechowskiego. Niech strajk ten będzie potężną manifestacją na rzecz Józefa Piłsudskiego [...].

[w:] *Z dziejów Polski 1864–1939. Teksty źródłowe do nauczania historii Polski (1864–1939)*, oprac. M. Borucki, Warszawa 1978, s. 168.

A. Podaj nazwę wydarzenia, w związku z którym Polska Partia Socjalistyczna podjęła decyzję przedstawioną w tekście.

B. Wyjaśnij, dlaczego decyzja podjęta przez Polską Partię Socjalistyczną uniemożliwiła przybycie wojska z Wielkopolski na pomoc rządowi i prezydentowi.

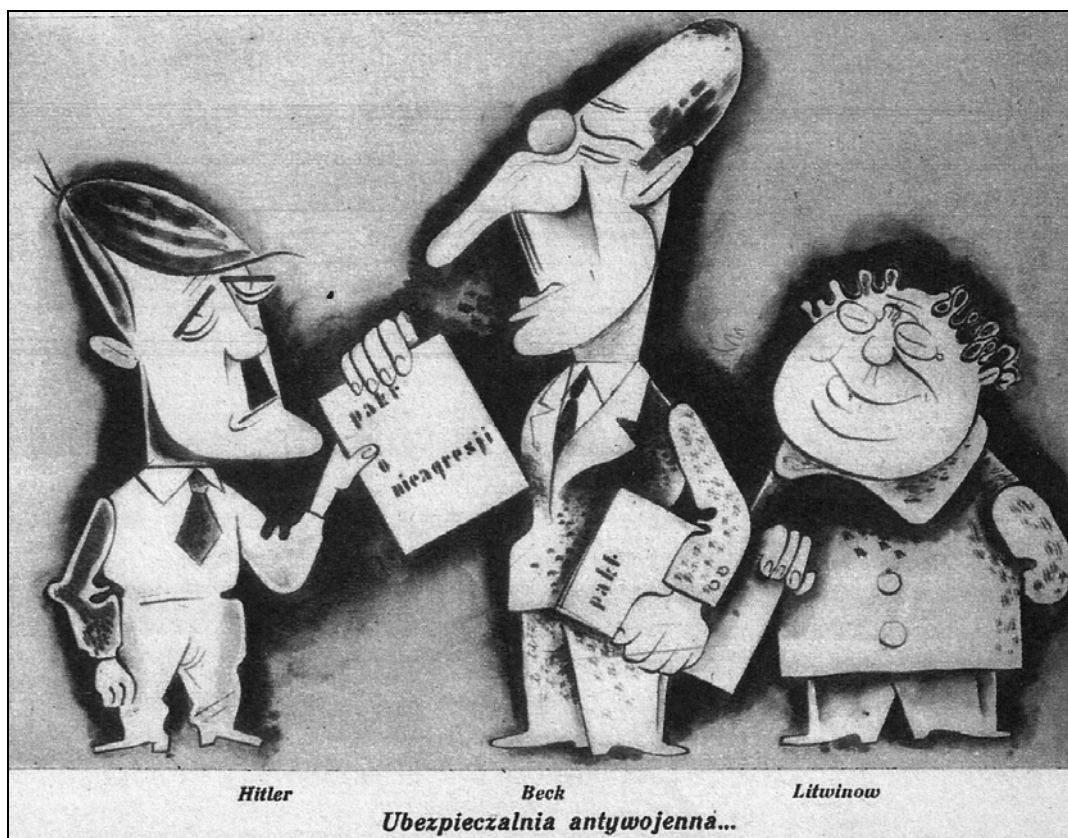
.....

.....

.....

Zadanie 13. (1 pkt)

Na podstawie rysunku opublikowanego w polskim czasopiśmie satyrycznym w 1934 r. wykonaj polecenie.

[w:] „Wróble na Dachy” 1934, nr 10, s. 7.

Maksim Litwinow – w latach 1930–1939 ludowy komisarz spraw zagranicznych ZSRR.

Podaj stosowaną w historiografii nazwę polskiej polityki, do której satyrycznym komentarzem jest przedstawiony rysunek. Wyjaśnij, na czym polegała koncepcja tej polityki.

Polityka

Wyjaśnienie

.....

.....

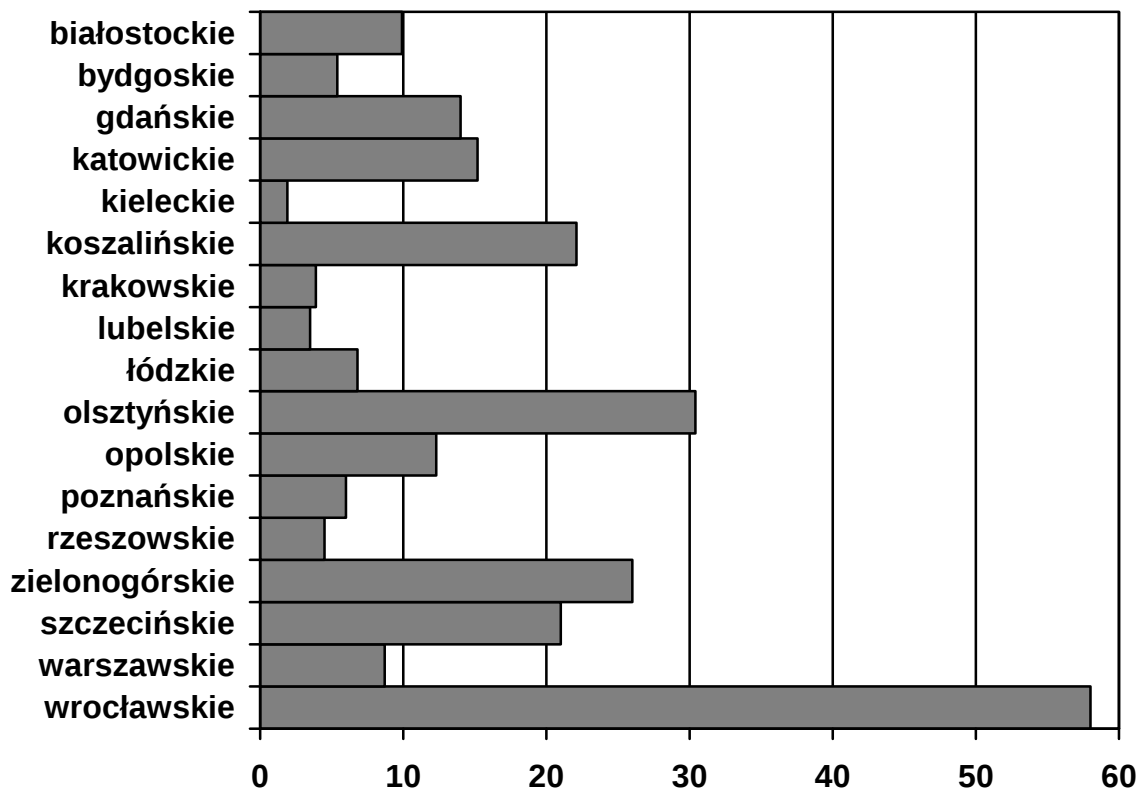
.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	12.A.	12.B.	13.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 14. (1 pkt)

Na podstawie wykresu i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Wykres. Liczba repatriantów z ZSRR osiedlonych na terenie wymienionych województw w latach 1955–1959 (w tysiącach)

Na podstawie: *Wysiedlenia, wypędzenia i ucieczki 1939–1959. Atlas ziem Polski*, Warszawa 2008, s. 101.

Podaj nazwy trzech województw, do których władze PRL skierowały największą liczbę repatriantów, i wyjaśnij przyczynę tej decyzji.

Województwa

-
-
-

Wyjaśnienie

.....

.....

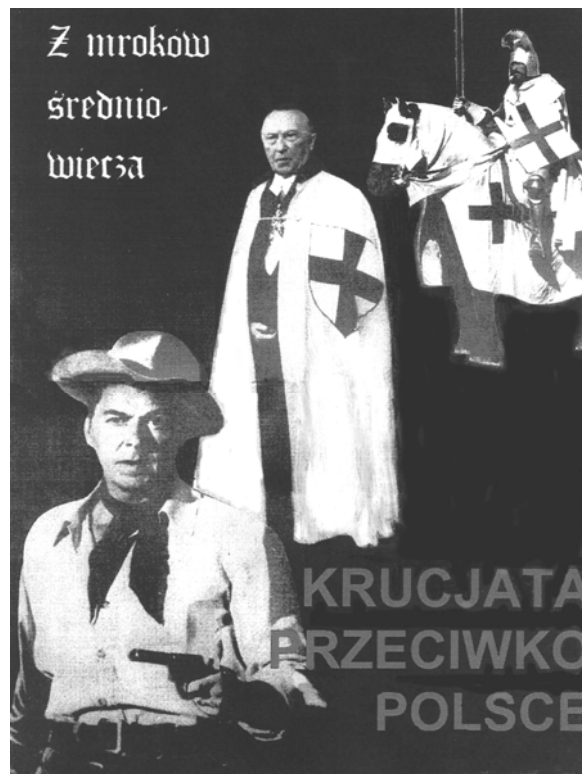
Zadanie 15. (2 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy rozstrzygnij, które spośród zdań podanych w tabeli są fałszywe. Wpisz obok tych zdań słowo **fałsz**.

Źródło 1. Niemiecki plakat wydany przez Hakatę w 1890 r.

Źródło 2. Polski plakat z 1982 r.

Tłumaczenie z języka niemieckiego wypowiedzi Otto von Bismarcka: „Nie powinno się utracić ani piędzi niemieckiej ziemi, tak samo nie wolno się wyzbyć żadnej niemieckiej własności – oto nasza polityka”

Postać pierwsza z lewej – Ronald Reagan
Postać druga z lewej – Konrad Adenauer

[w:] E. C. Król, *Polska i Polacy w propagandzie narodowego socjalizmu w Niemczech 1919–1945*, Warszawa 2006, s. 661.

[w:] *Stan wojenny. Teki edukacyjne IPN*, Warszawa 2003, il. 9.

1. Na plakacie z XIX w. umieszczono wypowiedź kanclerza II Rzeszy, a na plakacie z XX w. – wizerunek kanclerza RFN.	
2. W źródle 1. krzyżak jest symbolem obrońcy niemieckiego stanu posiadania na Wschodzie, a w źródle 2. jest symbolem agresora.	
3. Zarówno plakat pierwszy, jak i drugi zostały wydane przez organizacje antyrządowe.	
4. Symbolika krzyżacka na obu plakatach służy przypomnieniu cywilizacyjnej roli zakonu na ziemiach polskich.	

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	14.	15.
	Maks. liczba pkt	1	2
	Uzyskana liczba pkt		

**TEMAT: ŻOŁNIERZE I DOWÓDCY W KONFLIKTACH ZBROJNYCH
OD STAROŻYTNOŚCI DO XX W.****CZĘŚĆ II – Analiza źródeł wiedzy historycznej (10 punktów)****Źródło A****Malowidło na wazie korynckiej z VII w. p.n.e.**

[w:] M. Węcowski, *Starożytność klasyczna. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, t. I, Warszawa 1999, s. 202.

Źródło B**Fragment *Żywotów sławnych mężów* Plutarcha**

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 2, Warszawa 1960, s. 36.

Tymczasem wodzowie Dariusza zmobilizowali wielką armię, stanęli z nią nad rzeką [Granik], by Aleksandrowi przeszkodzić w jej sforsowaniu. [...] Lecz tu większość jego wojsk bała się zarówno głębokości rzeki, jak i stromych i poszarpanych jej brzegów [...]. Sam Aleksander pierwszy rzucił się do rzeki [...]. Posypały się zaraz z przeciwnego brzegu pociski, lecz on, mimo że [...] rzeka rwąca zносиła go na falach, parł robiąc wrażenie szaleńca [...]. Przez rzekę przeszła falanga [...] i starła się z siłami perskich wojsk pieszych. Te jednak nie zdołały stawić jej silnego i długiego oporu i wkrótce rzuciły się do ucieczki.

Na podstawie źródeł A i B wykonaj polecenie.

Zadanie 16. (1 pkt)

Podaj nazwę szyku bojowego greckich hoplitów przedstawionego na ilustracji oraz nazwę państwa, którego armia przejęła od Greków ten sposób walki.

Szyk bojowy

Państwo

Źródło C

Fragment opracowania historycznego

[w:] M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2004, s. 257.

Podważony został jeden z podstawowych przywilejów arystokracji. Uzbrojenie hoplitów było tańsze od tradycyjnego ekwipunku jeźdźcy [...]. Już nie brawura i osobiste męstwo decydowało o wyniku bitwy, lecz poczucie braterstwa i stopień zdyscyplinowania wszystkich walczących. [...] W wiele lat później Arystoteles określił *polis* jako „wspólnotę hoplitów”.

Na podstawie źródeł A i C wykonaj polecenie.

Zadanie 17. (1 pkt)

Wyjaśnij wpływ przemian w dziedzinie wojskowości na ewolucję polityczną greckiej *polis*.

.....

.....

.....

Źródło D

Fragment dziejów Rzymu Tytusa Liwiusza

[w:] Tytus Liwiusz, *Dzieje od założenia miasta Rzymu. Wybór*, Wrocław 2004, s. 268, 276, 279.

Hannibal wkroczył z armią na ich terytorium [...] i uderzył na miasto [Sagunt]*. [...] Osobiście zagrzewał do boju i uczestniczył w bitwie w tej stronie, gdzie toczono ruchomą wieżę, wyższą nad wszystkie szanse miasta. Przysunięto ją do murów, a ona dzięki swym katapultom i balistom, [...] wnet zniosła obrońców z muru. [...] Obie strony z największym wysiłkiem [...] walczyły. Jednak [...] wskutek długotrwałej blokady brak wszystkiego stawał się [dla obleganych] coraz bardziej dotkliwy, a nadzieja pomocy z zewnątrz coraz bardziej malała: Rzymianie, ich jedyna nadzieja, byli tak daleko, a cała przestrzeń wokół była w rękach wroga! [...] Miasto zdobyto wraz z ogromnym łupem.

* Sagunt – miasto we wsch. Hiszpanii, sprzymierzone z Rzymem.

Na podstawie źródła D wykonaj polecenie.

Zadanie 18. (1 pkt)

Wymień trzy czynniki, które miały wpływ na rezultat oblężenia.

-
-
-

Na podstawie źródeł B i D wykonaj polecenie.

Zadanie 19. (1 pkt)

Czy Hannibal i Aleksander Wielki stosowali podobny sposób dowodzenia armią? Odpowiedź uzasadnij.

.....

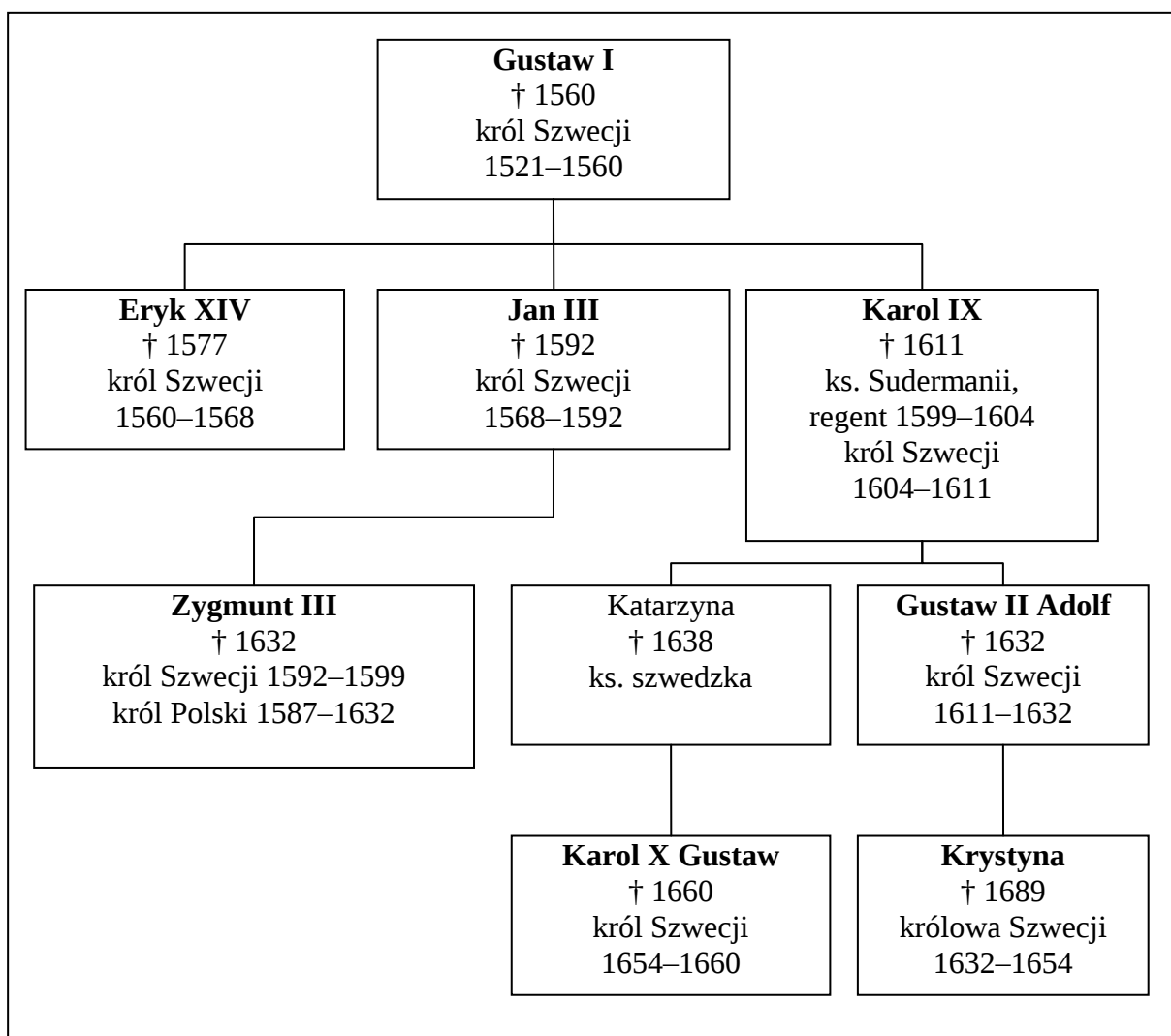
.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	16.	17.	18.	19.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Źródło E**Fragment pracy współczesnego historyka**[w:] H. Wisner, *Kircholm ...*, Warszawa 2011, s. 129–131.

Gdy pierwszy rzut szwedzki rozciągnął się [...], do szarży ruszyły chorągwie husarskie [...]. Uderzywszy na piechotę pierwszego rzutu, poczęły brać nad nią górę. [...] Z lewego skrzydła ruszyło do ataku 910 jeźdźców. [...] Prawe skrzydło Szwedów stawiało opór tylko przez krótką chwilę, po czym rzucili się do ucieczki, powodując zamieszanie [...]. W pogoń za nimi ruszyły na rozkaz hetmana [Chodkiewicza] chorągwie tatarskie. [...] Rozstrzygnięcie zapadło [...] w przeciągu kilkunastu minut. [...] Wśród rannych znalazł się [król Szwecji]. [...] Ocaleli z pogromu Szwedzi w części odpłynęli statkami, w części odeszli traktem parnawskim.

Źródło F**Fragment tablicy genealogicznej władców Szwecji z dynastii Wazów i Wittelsbachów**[w:] *Dynastie Europy*, pod red. A. Mączaka, Warszawa 2011, s. 526, 606.

Objaśnienia: † – zmarł; pogrubioną czcionką zaznaczono władców Szwecji.

Na podstawie źródeł E i F wykonaj polecenie.

Zadanie 20. (1 pkt)

Na temat bitwy opisanej w tekście wydano w XVII w. dzieło pod tytułem *Carolomachia, to jest dwu Karolów bitwa*. Rozpoznaj postaci wymienione w tym tytule.

-
-

Źródło G

Fragment pracy współczesnego historyka

[w:] T. Bohun, *Moskwa 1612*, Warszawa 2005, s. 33–35.

Na czele wojsk stanął książę Dymitr Szujski. [...] W czerwcu [skupił] około 30 tys. Moskwicinów oraz [...] kontyngent najemników pod dowództwem Jakuba Pontussa de la Gardie. [...] Wobec konsolidacji sił przeciwnika [...] wyruszyły oddziały [polskie], których zadaniem było [...] zatrzymanie wojsk Szujskiego, idących z odsieczą smoleńszczanom. Na czele [...] stanął hetman Żółkiewski. [Po stronie rosyjskiej] nieopłaceni najemnicy coraz głośniej dopominali się żołdu [...]. De la Gardie zamierzał zapłacić im za służbę dopiero po rozbiciu sił Żółkiewskiego, [...] tylko tym, którzy przeżyją to starcie. [...] O świcie 4 lipca naprzeciw wojsk moskiewsko-szwedzkich, pojawiły się siły hetmana. [...] Ich atak wywołał u przeciwnika panikę: husaria – rąbiąc i kłując – wdarła się do obozu moskiewskiego. Tutaj jednak wokół Dymitra Szujskiego skupiło się ponad 5 tys. [piechoty, dysponował także] kilkunastoma armatkami [...]. Jazda hetmana była [...] wyczerpana, a [...] miał tylko 100 piechurów, 400 Kozaków i dwa działka polowe. Wobec patowej sytuacji Żółkiewski rozpoczął pertraktacje z najemnikami [...]. I nie pomylił się. [...] Szujski widząc, że nie ma co liczyć na pomoc sojuszników, kazał trąbić do odwrotu.

Na podstawie źródła G wykonaj polecenie.

Zadanie 21. (1 pkt)

W których formacjach zbrojnych przeciwnik armii polskiej miał przewagę? Podaj nazwy tych formacji.

-
-

Na podstawie źródeł E i G oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Zadanie 22. (1 pkt)

Podaj nazwę formacji zbrojnej, której uderzenie zdecydowało o rezultacie obu bitew, i wyjaśnij, z czego wynikała skuteczność jej ataku.

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	20.	21.	22.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Źródło H**Fragment traktatu politycznego z XVI w.**[w:] N. Machiavelli, *Księżę*, Wrocław 1979, s. 52.

Wojska posiłkowe i najemne są bezpożyteczne i niebezpieczne. Jeśli ktoś chce państwo swe oprzeć na żołnierzu najemnym, nie osiągnie ani siły, ani bezpieczeństwa, gdyż żołnierz ten nie posiada ducha jedności i karności, jest przy tym ambitny i wiarołomny [...]. Żołnierz najemny poza żołdem nie zna innych pobudek trwania na stanowisku; otóż pobudka taka nie wystarcza tam, gdzie chodzi o poświęcenie życia.

Na podstawie źródeł G i H wykonaj polecenie.

Zadanie 23. (1 pkt)

Czy źródło G zawiera informacje potwierdzające opinię wyrażoną przez autora źródła H? Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź

Uzasadnienie

.....

.....

Źródło I**Mapy. Działania zbrojne w czasie powstania listopadowego (wojny z Rosją w 1831 r.) i powstania styczniowego**[w:] H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939 roku*, Warszawa 2003, s. 307, 354.

Na podstawie źródła I i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Zadanie 24. (1 pkt)

Podaj dwie różnice w charakterze działań zbrojnych będących tematem map i wyjaśnij ich główną przyczynę.

Różnice

•

.....

•

.....

Przyczyna

.....

.....

--- granice państw
 - - - granica Królestwa Polskiego
 - x - wschodni i północny zasięg obszaru, na którym toczyły się bitwy i potyczki w 1863-1864
 tereny, na których dłużej utrzymywały się oddziały partyzanckie
 • 22 I miejsca ważniejszych bitew z datami

The map illustrates the military movements during the 1831-1832 Russian invasion of Poland. Key features include:

- Legend:**
 - granica Królestwa Polskiego (border of the Polish Kingdom)
 - - -** granice innych państw (borders of other states)
 - x** miejsca ważniejszych bitew w 1831 r. (places of more important battles in 1831)
 - ☒** obrona Warszawy 5-7 września 1831 r. (defense of Warsaw 5-7 September 1831)
- Offensive of the Polish Army:** Indicated by a solid arrow pointing from the west towards Warsaw in March and April.
- Actions of the Russian Army:** Indicated by a dashed arrow pointing from the east towards Warsaw in May.
- Defense of Warsaw:** Indicated by a dotted arrow pointing towards the city in late September.
- Geographical Labels:** Major cities such as Warszawa (Warsaw), Kraków, Łódź, and Poznań are marked. Neighboring regions like Prussia, Austria, and the Russian Empire are also labeled.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	23.	24.
	Maks. liczba pkt	1	1
	Uzyskana liczba pkt		

Źródło J**Fragment wiersza Sowiński w okopach Woli**[w:] J. Słowacki, *Wybór poezyj*, Warszawa 1927, s. 30–32.

[...] I wpadają adiutanty,
Adiutanty Paskiewicza,
I proszą go: „Jenerale,
Poddaj się... nie giń tak marnie.”
Na kolana przed nim padli,
Jak ojca własnego proszą:
„Oddaj szpadę, Jenerale,
Marszałek sam przyjdzie po nią...”

„Nie poddam się wam, panowie –
Rzecz spokojnie staruszek –
Ani wam, ni marszałkowi
Szpady tej nie oddam w ręce,
Choćby sam car przyszedł po nią,
To, stary – nie oddam szpady,
Lecz się szpadą bronić będę,
Póki serce we mnie bije. [...]”

Nie klękajcie wy przede mną,
Bo nie jestem żaden święty.
Ale Polak jestem prawy,
Broniący mego żywota;
Nie jestem żaden męczennik,
Ale się do śmierci bronię,
I kogo mogę zabiję,
I krew dam – a nie dam szpady...”

To rzekł generał Sowiński,
Starzec o drewnianej nodze,
I szpadą się jako fehmistrz
Opędzał przed bagnetami;
Aż go jeden żołnierz stary
Uderzył w piersi i przebił...
Opartego na ołtarzu
I na tej nodze drewnianej.

Źródło K**Fragment pracy współczesnego historyka**[w:] T. Strzeżek, *Warszawa 1831*, Warszawa 2011, s. 59–60.

Między kościołem a wałem śródszańca rozpoczęła się walka na bagnety. Polacy ginęli, poddawali się lub uciekali do kościoła, co było już zresztą utrudnione, gdyż na wał wdzierał się pułk Rumiancowa wsparty przez [...] karabinierów. Grupa żołnierzy [...], w której znajdował się Sowiński, otrzymała propozycję kapitulacji. Generał przyjął ją. Gdy Polacy złożyli broń, niespodziewanie z kościoła św. Wawrzyńca padła salwa wymierzona w plecy przyjmujących kapitulację Rosjan. Żołnierze rosyjscy uznali złożenie broni za podstęp i wybili bagnetami bezbronnym Polaków.

Na podstawie źródeł J i K wykonaj polecenie.

Zadanie 25. (1 pkt)

Czy spostrzeżenia zawarte w pracy współczesnego historyka są potwierdzeniem informacji o generale Józefie Sowińskim podanych w źródle literackim? Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	25.	26.
	Maks. liczba pkt	1	20
	Uzyskana liczba pkt		

Wiecej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

[illegible]

BRUDNOPIS